

ДИРЕКТИВА О ПРАВИЛИМА УНУТРАШЊЕГ ТРЖИШТА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ У ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ

Директива 96/92 ЕК којом се утврђују заједничка правила за унутрашње тржиште електричне енергије у Европској унији усвојена је 19.12.1996. године и ступила је на снагу 19.02.1996. године.

Од тог периода, земље чланице Европске уније су у своје законске прописе уградиле садржај Директиве и организовале електроенергетски сектор у складу са њом.

Нова Директива 2003/54/ЕК о правилима за унутрашње тржиште електричне енергије, којом се укида Директива 96/92/ЕК, усвојена је 26.06.2003. године и ступила је на снагу двадесетог дана након њеног објављивања у Службеном листу Европске уније.

По овој Директиви све земље чланице усвојиће интерне законе, регулативу и административне одредбе и ускладиће их са овом Директивом најкасније до 1.07.2004. године.

У процесу усклађивања наше укупне регулативе са регулативом Европске уније, као и у започетом процесу реструктурирања електропривредних предузећа, превод ове Директиве је намењен најширој стручној јавности, како би се упознала са основним правилима и поставкама које ће бити потребно применити у оквиру електроенергетског сектора.

У случају да се овај превод користи при изради интерне правне регулативе, препоручујемо додатне консултације са преводиоцима специјализованим за правна питања.

ДИРЕКТИВА ЕВРОПског ПАРЛАМЕНТА И САВЕТА 2003/54/ЕК од 26. јуна 2003.

о правилима за
унутрашње
тржиште електричне
енергије, којом се укида
Директива 96/92/ЕК

ЕВРОПСКИ ПАРЛАМЕНТ И САВЕТ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Имајући у виду Уговор о формирању Европске заједнице, посебно његове чланове 47(2), 55 и 95, уважавајући предлоге Комисије¹ и мишљења Одбора за социјална и економска питања² и Одбора

регија, те поступајући у складу с процедуром из члана 251. Уговора³, и с обзиром на то да:

(1) Директива 96/92/ЕК о општим правилима за унутрашње тржиште електричне енергије⁴, коју су донели Европски парламент и Савет 19. децембра 1996, веома је утицала на стварање унутрашњег тржишта електричне енергије.

(2) Примена ове Директиве показује да је унутрашње тржиште електричне енергије ефикасније, да се на њему формирају ниже цене и да оно подстиче бољу услугу и конкурентност. Међутим, тржиште и даље треба развијати. Нарочито треба обезбедити равноправност у производњи и смањити ризик од тржишне доминације и похлепног понашања. Такође треба обезбедити недискриминативне тарифе преноса и дистрибуције и кроз приступ мрежи на основу тарифа објављених пре него што ступе на снагу, треба заштитити права малих и незаштићених потрошача и омогућити слободан приступ информацијама о изворима горива за производњу електричне енергије и, где је то могуће, информације о њиховом утицају на околину.

(3) Савет Европе је 23. и 24. марта 2000. године у Лисабону одлучио да се што пре формира унутрашње тржиште оба сектора: и електричне енергије и гаса, такође и то да се у ова два сектора убрза либерализација како би унутрашње тржиште постало оперативно. Европски парламент је у својој резолуцији од 6. јула 2000. по другом извештају Комисије о либерализацији тржишта енергије, од ње захтевао да прецизно дефинише циљеве ради постепеног али потпуног либерализовања тржишта енергије.

1 Сл. лист Ц 240 Е од 28. 8. 2001. год., с. 60, и Сл. лист Ц 227 Е од 24. 9. 2002. год., с. 393.

2 Сл. лист Ц 36 од 8. 2. 2002. год., с. 10.

3 Мишљење Европског парламента од 13. марта 2002. год. (Сл. лист Ц 47 Е од 27. 2. 2003. год., с. 350), Заједнички став Савета од 3. фебруара 2003. год. (Сл. лист Ц 50 Е од 4. 3. 2003. год., с. 15) и Одлука Европског парламента од 4. јуна 2003. (још није објављена у Службеном листу).

4 Сл. лист Л 27 од 30. 1. 1997, с. 20.

(4) Слободан проток робе, слобода пружања услуга и слобода отварања предузећа, које европским грађанима гарантује Уговор,

могуће су само на потпуно отвореном тржишту. Само такво тржиште свим потрошачима омогућава да слободно бирају своје испоручиоце, а свим испоручиоцима да слободно испоручују својим купцима.

(5) Главне препреке потпуној оперативности и конкурентности унутрашњег тржишта тичу се између осталог питања приступа мрежи, тарифа и различитог степена отворености тржишта између земаља чланица.

(6) Приступ мрежи мора бити недискриминативан, транспарентан и мора да има коректне цене како би конкуренција могла да постоји.

(7) За стварање унутрашњег тржишта електричне енергије најзначајније је недискриминативан приступ мрежи оператора преносног или дистрибутивног система. Оператор преносног или дистрибутивног система може да буде једно или више предузећа.

(8) Ради ефикасног и недискриминативног приступа мрежи, пожељно је да се преносним и дистрибутивним системима управља преко законски раздвојених/независних тела у случајевима када постоје вертикално интегрисана предузећа. Комисија ће утврдити мере које имају исто дејство и које су земље чланице усвојиле да би испуниле овај захтев. Где то буде могуће, Комисија ће предложити да се ова Директива измени. Такође је пожељно да оператори преносног и дистрибутивног система имају стварно право одлучивања о средствима за одржавање, управљање и развој мреже када су та средства у власништву и под управом вертикално интегрисаних предузећа. Неопходно је гарантовати да оператори дистрибутивног и преносног система буду независни нарочито у погледу интереса производње и испоруке. Зато између оператора дистрибутивног и преносног система и предузећа за производњу/испоруку треба формирати независне органе управљања. Важно је, међутим, разликовати и раздвајање власништва. Законско раздвајање не подразумева промену власништва над средствима и не постоји никаква препрека да се слични или исти услови запошљавања примене у целом вертикално интегрисаном предузећу. Међутим, организационим мерама везано за независност одговорних доносилаца одлука, треба осигурати недискриминаторни процес одлучивања.

(9) У малим системима помоћне услуге могу пружати опера-

тори преносног система (ОПС) који су с њима повезани.

(10) Директива се не бави питањима власништва, међутим, треба напоменути да у случају када је предузеће које се бави преносом или дистрибуцијом правно одвојено од предузећа које се бави производњом и/или испоруком, одређени оператори система могу бити иста предузећа која поседују инфраструктуру.

(11) Да се мала дистрибутивна предузећа не би непропорционално финансијски и административно оптерећивала, земље чланице треба да буду у могућности да их, кад је то неопходно, ослободе захтева за правно вертикално раздвајање дистрибуције.

(12) Процедура издавања дозвола не сме представљати административно оптерећење несразмерно величини и потенцијалном утицају произвођача електричне енергије.

(13) Потребно је предузети даље мере да се обезбеде транспарентне и недискриминативне тарифе за приступ мрежама. Ове тарифе треба недискриминативно да важе за све кориснике система.

(14) Да би електроенергетска предузећа једне земље чланице и квалификовани потрошачи друге земље чланице лакше закључили уговор о испоруци електричне енергије, земље чланице и, где је то могуће национално регулаторно тело, треба да раде на усклађивању услова и достизању истог нивоа квалификованости за цело унутрашње тржиште.

(15) Постојање важеће регулативе, донете од једног или више националних регулаторних тела, је важан фактор гаранције недискриминативног приступа мрежи. Земље чланице дефинишу функције, надлежност и административна овлашћења регулаторних тела. Важно је да регулаторна тела свих земаља чланица имају једнак минималан обим надлежности. Ова тела треба да имају надлежност да утврђују или одобравају тарифе или барем методе којима ће се израчунати тарифе преноса и дистрибуције. Да би се избегли неспоразуми и скупи и дуготрајни спорови, ове тарифе треба објавити пре него што ступе на снагу.

(16) Комисија намерава да оформи европско регулаторно групу за електричну енергију и гас која би створила погодан саветодавни механизам да би подстакла сарадњу и координацију националних регулаторних тела ради развоја унутрашњег тржишта електричне

енергије и гаса. Тај саветодавни механизам омогућиће свим земљама чланицама доследну примену одредби ове Директиве и Директиве 2003/55/ЕК Европског парламента и Савета од 26. јуна 2003 о општим правилима за унутрашње тржиште природног гаса¹, и Регулative (ЕК) бр. 1228/2003 Европског парламента и Савета од 26. јуна 2003. о условима за приступ мрежи за међудржавну размену електричне енергије².

1 Видети с^тр 57 наведеног Службеног листа.

2 Видети с^тр 1 наведеног Службеног листа.

(17) Неопходни су недискриминативни билансни механизми који ће одражавати трошкове да би се омогућио ефикасан приступ тржишту свим садашњим и будућим актерима. Чим тржиште електричне енергије постане довољно ликвидно, то би се требало постићи успостављањем транспарентних тржишно заснованих механизма испоруке и куповине електричне енергије неопходне за успостављање равнотеже. Ако тржиште није ликвидно, национално регулаторно тело треба да има активну улогу у обезбеђивању недискриминаторних билансних тарифа које одражавају трошкове. У исто време, треба обезбедити одговарајуће подстицаје да би се успоставила равнотежа између понуде и потражње електричне енергије како се систем не би довео у опасност.

(18) Национално регулаторно тело треба да буде у стању да утврди или одобри тарифе или методе за израчунавање тарифа на основу предлога оператора преносног система или оператора дистрибутивног(их) система или на основу предлога договореног између ових оператора и корисника мреже. При томе, национално регулаторно тело треба да обезбеди да тарифе преноса и дистрибуције буду недискриминативне и да одражавају трошкове. Оно треба да узме у обзир и дугорочне, маргиналне и изгубитне трошкове мреже од дистрибуиране производње и мера управљања са стране потрошње.

(19) Цела индустрија и трговина Заједнице - укључујући мала и средња предузећа те све грађане Заједнице који користе економске погодности унутрашњег тржишта - треба да буду заштићени. То се нарочито односи на домаћинства, а ако земље чланице тако одлуче и мала предузећа треба да користе гаранције јавне услуге, посебно везано за сигурност испоруке и разумне тарифе, а у циљу правичности, конкурентности и, индиректно, нових радних места.

(20) Потрошачи електричне енергије треба да буду у могућности да слободно бирају свог испоручиоца. Међутим, процес формирања унутрашњег тржишта електричне енергије треба да се одвија у фазама како би индустрија била у стању да се прилагоди и обезбеди да одговарајуће мере и системи буду у функцији ради заштите интереса потрошача, којима треба омогућити да имају стварно и важеће право на избор испоручиоца.

(21) Прогресивно отварање тржишта ка потпуној конкурентности треба у што краћем року да уклони разлике између земаља чланица. Треба осигурати транспарентност и обавезност у примени ове Директиве.

(22) Скоро све земље чланице изабрале су да обезбеде конкурентност на тржишту производње електричне енергије кроз транспарентно издавање дозвола. Међутим, уколико капацитети производње електричне енергије изграђени на основу издавања дозвола не буду довољни, земље чланице треба да обезбеде могућност обезбеђивања сигурног снабдевања путем објављивања јавне лиценцијације или на неки сличан начин. Ради заштите околине и развоја нових технологија, земље чланице треба да имају могућност јавне лиценцијације за нове капацитете према објављеним критеријима. У нове капацитете, између осталог, спадају обновљиви извори енергије и комбинована производња топлоте и електричне енергије.

(23) Ради сигурности снабдевања, равнотежу између понуде и потражње у појединачним земљама чланицама треба надzirати, па о томе треба саставити извештај о стању на нивоу Заједнице, узимајући у обзир капацитет интерконекције између области. Овај надзор треба извести благовремено како би се омогућила примена одговарајућих мера ако сигурност снабдевања буде доведена у питање. Изградња и одржавање потребне мрежне инфраструктуре, укључујући интерконективне капацитете, треба да допринесе обезбеђивању стабилног снабдевања електричном енергијом. Одржавање и изградња потребне мрежне инфраструктуре, укључујући интерконективне капацитете и децентрализовану производњу електричне енергије, су важни елементи у обезбеђивању стабилног снабдевања електричном енергијом.

(24) Земље чланице треба да имају малинствима, и ако тако одлуче, малим предузећима, омогуће право на електричну енергију одређеног квалитета по лако упоредљивим, транспарентним и разумним ценама. Да би се одржали високи стандарди јавних услуга у Заједници, земље чланице треба да обавештавају Комисију о свим мерама које предузимају у примени ове Директиве. Комисија треба редовно да објављује анализу мера предузетих на националном нивоу ради постизања циљева јавних услуга и да их упоређује по критерију ефикасности. На основу тога треба да састави препоруке ради постизања виших стандарда јавних услуга на националном нивоу. Земље чланице такође треба да предузму потребне мере да заштите незаштићене купце на унутрашњем тржишту електричне енергије. Те мере могу се разликовати од земље до земље, зависно од њихових посебних услова, и могу укључивати и посебне мере везано за плаћање рачуна за електричну енергију или неке општије мере социјалне заштите. Када мала предузећа такође користе опште услуге, мере којима се то регулише могу се разликовати за домаћинства и мала предузећа.

(25) Комисија намерава да предузме иницијативу да цела Европска унија добије увид у категоризацију извора, кроз информације о еколошком утицају макар емисије CO₂ и радиоактивног отпада који настају током производње електричне енергије из различитих извора. Ови подаци треба да буду дати у транспарентном, лако доступном и упоредивом облику у читавој Европској унији и то на такав начин да земље чланице могу да контролишу тачност података које достављају испоручиоци.

(26) Јавно снабдевање је основни захтев ове Директиве па она мора да дефинише заједнички минимум стандарда који ће поштовати све земље чланице. Тај минимум укључује општу заштиту, сигурност испоруке, заштиту околине и подједнаку конкурентност у свим земљама чланицама. Важно је да се јавно снабдевање може применити на националном нивоу уважавајући националне специфичности а у складу са законима Заједнице.

(27) Земље чланице могу именовати крајњег испоручиоца. Тај испоручилац може бити продајно одељење вертикално интегрисаног предузећа, које се поред тога бави дистрибуцијом, под условом да испуњава захтеве за раздвајање из ове Директиве.

(28) Земље чланице могу економски подстицати друштвени и економски интегритет, користећи се одговарајућим економским подстицајима у конкретним случајевима и користећи тамо где је то могуће сва постојећа национална или заједничка средства. Ова средства могу укључивати механизме за утврђивање одговорности да би се гарантовале неопходне инвестиције.

(29) Уколико земље чланице пруже услугу јавног снабдевања као државну помоћ у смислу члана 87 (1) Уговора, члан 88 (3) Уговора обавезује их да о томе обавесте Комисију.

(30) Показало се да је обавештавање Комисије о сваком одбијању издавања дозволе за изградњу нових производних капацитета непотребан административни терет и зато га треба укинути.

(31) Будући да се потпуно оперативно унутрашње тржиште електричне енергије, у којем преовлађује равноправна конкуренција, не може ефикасно створити искључиво у земљама чланицама, те да се због обима акције бољи резултати могу постићи у Заједници, Заједница може усвојити мере у складу с принципом супсидијарности, како је утврђено у члану 5 Уговора. Што се тиче принципа пропорционалности, како је утврђено у наведеном члану, Директива захтева минимум у постизању тих циљева и ништа више од тога.

(32) На бази искуства из примене Директиве Савета 90/547/ЕЕК о транзитну електричне енергије кроз преносне мреже, од 29. октобра 1990. године¹, треба предузети мере да се обезбеди јединствени и недискриминативни режим приступа преносу, укључујући токове електричне енергије између земаља чланица. Да би се

обезбедио јединствен став према приступу електроенергетским мрежама, такође и у случају транзита, наведену Директиву треба укинути.

1 Сл. лист Л 313 од 13. 11. 1990. год., с^тр 30. Директива последњих пута измењена Директивом Комисије 98/75/ЕЦ (Сл. лист Л 276 од 13. 10. 1998. год., с^тр 9).

(33) С обзиром на обим измена Директиве 96/92/ЕК, наведене одређење треба прерадити да би биле јасније.

(34) Ова директива поштује основна права и посебно уважава принципе Повеље основних права Европске Уније,

УСВАЈА СЕ СЛЕДЕЋА ДИРЕКТИВА:

ПОГЛАВЉЕ I

ОБИМ И ДЕФИНИЦИЈЕ

Члан 1 Обим

Ова Директива утврђује заједничка правила за производњу, пренос, дистрибуцију и испоруку електричне енергије. Она поставља правила организације и функционисања електроенергетског сектора, приступа тржишту, критеријуме и поступке који ће се примењивати код позива на лиценцијацију и издавање дозвола и у раду система.

Члан 2 Дефиниције

У овој Директиви

1) "производња" означава производњу електричне енергије;

2) "произвођач" означава физичко или правно лице које производи електричну енергију;

3) "пренос" означава преносење електричне енергије повезаним системима врло високих и високих напона ради њеног допремања до крајњих потрошача или дистрибутера, али не укључује испоруку;

4) "оператор преносног система" означава физичко или правно лице надлежно за руковођење, одржавање и, ако је потребно, развијање преносног система у одређеној области и, где то важи, његово повезивање с другим системима и за обезбеђење дугорочне способности система да испуни разумне захтеве за преносом електричне енергије;

5) "дистрибуција" означава преносење електричне енергије преко дистрибутивних система високог, средњег и ниског напона ради њеног допремања до купаца, али не укључује испоруку;

6) "оператор дистрибутивног система" означава физичко или правно лице надлежно за руковођење, одржавање и, ако је потребно, развијање дистрибутивног си-

стема у одређеној области и, где то важи, његово повезивање с другим системима и за обезбеђење дугорочне способности система да испуни разумне захтеве за дистрибуцијом електричне енергије;

7) “купци” су купци на велико и крајњи купци електричне енергије;

8) “купци на велико” су физичка или правна лица која купују електричну енергију ради препродаје унутар или ван система у коме су основани;

9) “крајњи купци” означава купце који купују електричну енергију за своје потребе;

10) “купци за домаћинство” означава купце који купују електричну енергију за потребе сопственог домаћинства искључујући комерцијалне или професионалне активности;

11) “купци који не укључују домаћинства” означава сва физичка или правна лица која не купују електричну енергију за потрошњу у сопственом домаћинству и обухвата произвођаче и купце на велико;

12) “квалификовани купци” означава купце који слободно купују електричну енергију од испоручиоца по свом избору у смислу члана 21. ове Директиве;

13) “интерконектори” означавају опрему која се користи за повезивање електроенергетских система;

14) “повезани систем” означава извезан број преносних и дистрибутивних система који су међусобно повезани помоћу једног или више интерконектора;

15) “директни далековод” означава било далековод који повезује изоловано место производње с изолованим потрошачем, било далековод који повезује произвођача електричне енергије с предузећем за испоруку електричне енергије ради директног снабдевања властитих просторија, подружница и квалификованих купаца;

16) “редослед економичности” означава рангирање извора електричне енергије у складу с економским критеријумима;

17) “помоћне услуге” односе се на све услуге неопходне за рад преносног или дистрибутивног система;

18) “корисници система” означава сва физичка или правна лица које снабдева или кога снабдева неки преносни или дистрибутивни систем;

19) “снабдевање” означава продају укључујући и препродају електричне енергије купцима;

20) “интегрисано електроенергетско предузеће” означава вертикално или хоризонтално интегрисано предузеће;

21) “вертикално интегрисано предузеће” означава предузеће или групу предузећа чији је међусобни однос дефинисан чланом 3(3) Регулative Савета (ЕЕК) о

контроли концентрације између предузећа1 бр. 4064/89, од 21. децембра 1989, при чему респективно предузеће/група обавља најмање једну од функција преноса и дистрибуције и најмање једну од функција производње и испоруке електричне енергије;

22) “повезано предузеће” означава придружено предузеће у смислу члана 41 Седме Директиве Савета 83/349/ЕЕК, од 13. јуна 1983, на основу члана 44(2)(г)* Уговора о консолидованим рачунима2 и/или сродна/придружена предузећа у смислу члана 33(1) Уговора, и/или предузећа која припадају истим акционарима;

23) “хоризонтално интегрисано предузеће” означава предузеће које обавља најмање једну од функција производње ради продаје, или преноса, или дистрибуције, или испоруке електричне енергије, или неке друге ванелектропривредне активности;

1 Сл. лист Л 395 од 30.12.1989. год., стр. 1. Регулациска последњи њуи изменена Регулациском (ЕЦ) бр. 1310/97 (Сл. лист Л 180 од 9. 7. 1997. год., стр.1).

* Наслов Директиска 83/349/ЕЕЦ променен је њако да се прилагоди новом нумерисању чланова Уговора о оснивању Европске комисије у складу с чланом 12 Амстердамског уговора; првобитна референца била је члан 54(3)(џ).

2 Сл. Лист Л 193 од 18. 7. 1983. год., стр. 1. Директиска последњи њуи изменена Директиска Европског парламента и Савета 2001/65/ЕЦ (Сл. Лист Л 283 од 27. 10. 2001. год., стр. 28)

24) “лицитација” означава поступак којим се планиране додатне потребе и замена капацитета покривају испоруком из нових или постојећих производних капацитета;

25) “дугорочно планирање” означава планирање потребе за дугорочно улагање у производне, преносне и дистрибутивне капацитете да би се задовољила потрошња електричне енергије и осигурало снабдевање купаца;

26) “мали изоловани систем” означава сваки систем с потрошњом мањом од 3.000 GWh у 1996. години, при чему је мање од пет одсто годишње потрошње добијено преко интерконекције с другим системима;

27) “микроизоловани систем” означава сваки систем с потрошњом мањом од 500 GWh у 1996. години, при чему не постоји интерконекција с другим системима;

28) “сигурност” означава и сигурност испоруке и сигурност набавке електричне енергије и техничку сигурност;

29) “енергетска ефикасност/управљање потрошњом” означава глобални или интегрисани приступ који има за циљ управљање количином и временским трајањем потрошње електричне енергије ради смањења потрошње примарних извора енергије и вршних оптерећења тако што ће се

предност давати улагању у мере енергетске ефикасности или неке друге мере, као што су уговори о снабдевању који се могу прекинути у односу на улагања у повећање производних капацитета, ако је прва опција ефикаснија и економичнија, узимајући у обзир позитиван утицај смањења енергетске потрошње на животну средину и сигурност испоруке и аспекте дистрибутивних трошкова који с њима стоје у вези;

30) “обновљиви извори енергије” означава обновљиве нефосилне изворе енергије (ветар, сунчева и геотермална енергија, енергија таласа, плиме и осеке, хидроенергија, биомаса, природни гас, биогас и гас добијен обрадом отпада);

31) “дистрибуирана производња” означава производна постројења повезана у дистрибутивни систем;

ПОГЛАВЉЕ II ОПШТА ПРАВИЛА ЗА ОРГАНИЗАЦИЈУ СЕКТОРА

Члан 3

Обавеза јавног снабдевања и заштитна њотрошача

1. Земље чланице ће, према својој институционалној организацији те поштујући принцип супсидијарности и одредбе параграфа 2, електроенергетским предузећима омогућити да послују према начелима ове Директиве, са циљем остваривања конкурентног, сигурног и еколошки одрживог тржишта електричне енергије. Оне се, такође, према предузећима неће понашати дискриминативно, било везано за њихова права или обавезе.

2. Према релевантним одредбама Уговора, нарочито члану 86, земље чланице предузећима која послују у електроенергетском сектору могу да наметну обавезу јавног снабдевања ако је то у општем економском интересу. Обавеза може да се односи на сигурност, укључиво и сигурност снабдевања, редовност, квалитет и цену снабдевања и заштите животне средине, укључиво и климатску заштиту и енергетску ефикасност. Такве обавезе морају да буду јасно дефинисане, транспарентне, недискриминативне и проверљиве. Те обавезе електроенергетским предузећима Европске Уније гарантују једнакост приступа националним потрошачима. У вези са сигурношћу снабдевања, енергетском ефикасношћу/управљањем потрошњом и остваривањем еколошких циљева, земље чланице могу применити дугорочно планирање, уважавајући могућност да трећа страна тражи приступ систему.

3. Земље чланице обезбедиће свим домаћинствима на својој територији и, ако тако одлуче, малим предузећима (она која имају мање од 50 запослених и годишњи обрт или приход мањи од 10.000.000 евра) општу услугу, односно право на снабдевање електричном енергијом одређеног ква-

литета и по разумној, лако и јасно упоредивој и транспарентној цени. Ради тога земље чланице могу именовати крајњег испоручиоца. Оне ће дистрибутивна предузећа обавезати да повежу потрошаче на своје мреже под условима и по тарифи које ће утврдити према процедури из члана 23(2). Ништа из ове Директиве не може спречити земље чланице да јачају положај домаћих, малих и средњих потрошача на тржишту тако што ће развити могућности добровољног удруживања и представљања ове категорије потрошача. Први параграф примењиваће се на транспарентан и недискриминативан начин и неће ометати отварање тржишта које предвиђа члан 21.

4. Када земље чланице одобре финансијску или неку другу компензацију и ексклузивна права за извршавање обавезе дефинисане у параграфима 2 и 3, учиниће то недискриминативно и транспарентно.

5. Земље чланице ће предузети одговарајуће мере да заштите крајње купце, нарочито незаштићене потрошаче, укључујући и мере да им се помогне да избегну искључења. Земље чланице могу да заштите и крајње купце у забаченим крајевима. Купци ће у земљама чланицама уживати високу заштиту, нарочито везано за транспарентност по питању одредби и услова уговора, општих информација и механизма решавања спорова. Земље чланице омогућити квалификованом купцу могућност да се реоријентира на новог испоручиоца, што се тиче домаћинства, ове мере укључиће оне наведене у анексу А.

6. Земље чланице ће осигурати да испоручиоци електричне енергије спецификују у или уз своје обрачуне или у својим рекламним и промотивним материјалима који су доступни крајњим купцима следеће:

а) учешће сваког енергента у укупној структури горива које је испоручилац потрошио у протеклој години;

б) као минимум, пуштивање на постојеће изворе информација као што су веб странице с јавно доступним информацијама о еколошком утицају емисије CO2 и радиоактивног отпада добијеног током производње електричне енергије на основу структуре горива коју је испоручилац употребио током протекле године.

Што се тиче електричне енергије обезбеђене разменом електричне енергије или увезене од предузећа које се налази ван граница Заједнице, могу се користити збирне цифре добијене разменом или од дотичног предузећа у протеклој години. Земље чланице обезбедиће поуздане информације које испоручилац даје својим потрошачима, сходно овом члану.

7. Земље чланице радиће на друштвеном и економском интегритету те заштити околине тако што могу применити мере енергетске ефикасности/управљања потрошњом и средства за борбу против мењања климе те сигурност снабдевања. Такве мере нарочито могу укључити одговарајући еко-

номски подстицај и, где је то могуће, сва средства на националном нивоу и нивоу Заједнице за одржавање и изградњу неопходне мрежне инфраструктуре, укључујући интерконективне капацитете.

8. Земље чланице могу одлучити да не примењују одредбе чланова 6, 7, 20 и 22 уколико би њихова примена законски или чиненично ометала извршавање обавеза наметнутих електропривредним предузећима у општем економском интересу и уколико би развој трговине био ометен толико да се супротстави интересима Заједнице. Интерес Заједнице укључује, између осталог, конкуренцију квалификованих купаца, у складу с овом Директивом и чланом 86 Уговора.

9. Земље чланице ће након примене ове Директиве обавести Комисију о свим мерама које су усвојиле да би испуниле обавезу општег и јавног снабдевања, заштитиле купце и човеку средину. Земље треба да обавесте Комисију и о томе да ли су те мере утицале на националну и међународну конкуренцију и да ли оне захтевају или не одступање од ове Директиве. Оне ће након тога сваке две године редовно обавештавати Комисију о свим променама ових мера, било да захтевају одступање од ове Директиве или не.

Члан 4

Праћење сигурности и испоруке

Земље чланице ће надгледати сигурност испоруке. Ако тако одлуче, оне за то могу овласти регулаторно тело из члана 23(1). Овај надзор ће нарочито обухватити равнотежу понуде и потражње на националном тржишту, ниво очекиване будуће потражње и предвиђене додатне капацитете у плану или изградњи, квалитет и ниво одржавања мреже, као и мере за покривање вршних оптерећења и немогућност испоруке једног или више испоручилаца. Надлежна тела ће сваке две године, најкасније до 31. јула, објављивати извештај о праћењу ових активности, као и све предузете или планиране мере, те ће тај извештај доставити Комисији.

Члан 5

Техничка правила

Земље чланице ће дефинисати критеријуме техничке сигурности и развоја и објавиће техничка правила. Техничка правила подразумевају минимум пројектних и оперативних захтева за прикључење на систем производних постројења, дистрибутивних система, директно повезану опрему потрошача, интерконективне везе и директне далеководе. Ова техничка правила омогућиће рад система и биће објективна и недискриминативна. О њима ће Комисија бити обавештена у складу с чланом 8 Директиве 98/34/ЕК Европског парламента и Савета од 22. јуна 1998. године, којом се утврђује процедура за достављање информација у области техничких стандарда и регулатива и правила о Сервису за обавештавање¹.

ПОГЛАВЉЕ III ПРОИЗВОДЊА

Члан 6

Процедура издавања дозвола за нове капацитете

1. За изградњу новог производног капацитета земље чланице усвојиће поступак издавања дозвола. Оне ће дозволе издавати објективно, транспарентно и недискриминативно.

2. Земље чланице ће утврдити критеријуме по којима ће одобрити дозволу за изградњу производних капацитета на својој територији. Ови критеријуми могу обухватити:

1. *Сл. Лист ЈЛ 204 од 21.7.1998. год., стр. 37. Директива последњих иути измењена Директивом 98/48/ЕС (Сл. Лист ЈЛ 217 од 5. 8. 1998. год., стр. 18).*

- (а) безбедност и сигурност електроенергетског система, инсталација и опреме;
- (б) заштиту јавног здравља и сигурности;
- (ц) заштиту околине;
- (д) коришћење земљишта и одређивање локације;
- (е) коришћење јавног земљишта;
- (ф) енергетску ефикасност;
- (г) природу примарних извора енергије;
- (х) карактеристике својствене подносиоцу захтева, као што су техничке, економске и финансијске могућности;
- (и) усклађеност с мерама усвојеним у складу с чланом 3.

3. Земље чланице ће приликом издавања дозвола за малу и/или дистрибуирану производњу, узети у обзир њихову ограничену величину и евентуални утицај.

4. Поступак и критеријуми издавања дозвола биће јавни. Подносиоци захтева биће обавештени о разлозима због којих нису добили дозволу. Разлози морају бити објективни, недискриминативни, чврсто утемељени и прописно поткрепљени. Подносиоцима захтева се морају ставити на располагање поступци жалбе.

Члан 7

Лицитација за нове капацитете

1. У интересу сигурности испоруке, земље чланице ће обезбедити могућност за расписивање лицитације или неке друге транспарентне и недискриминативне процедуре за нове капацитете или мере енергетске ефикасности/управљања потрошњом на основу објављених критеријума. Међутим, ове процедуре могу бити расписане само ако на основу издатих дозвола већ изграђени производни капацитет или предузете мере енергетске ефикасности/управљања потрошњом нису довољни да обезбеде сигурност испоруке.

2. Земље чланице због заштите животне средине и развоја нових технологија могу обезбедити могућност за расписивање лицитације за нове капацитете на основу објављених критеријума. Та лицитација може се односити на нове капацитете или мере енергетске ефикасности/управљања потрошњом. Поступак лицитације може, међутим, бити расписан само ако на основу издатих дозвола већ изграђени производни капацитет или предузете мере нису довољни да се ови циљеви постигну.

3. Детаљи поступка лицитације за производне капацитете и мере енергетске ефикасности/управљања потрошњом биће објављени у Службеном листу Европске Уније најмање шест месеци пре крајњег рока за доставу понуда.

Тендерске спецификације биће на располагању свим заинтересованим предузећима на територији дотичне земље чланице тако да имају довољно времена да доставе своју понуду.

Да би биле транспарентне и недискриминативне, тендерске спецификације ће садржавати детаљан опис спецификација уговора и поступке које ће морати да поштују сви понуђачи, као и детаљан списак критеријума по којима ће се изабрати понуђач и доделити уговор, укључујући и стимулације, попут субвенција, које су покривени лицитацијом. Ове спецификације могу се такође односити и на области из члана 5(2).

4. У позивима за доставу понуда за потребе производне капацитете, морају се такође узети у обзир и понуде за снабдевање електричном енергијом с дугорочним гаранцијама из постојећих производних јединица, под условом да се на овај начин могу задовољити додатни захтеви.

5. Земље чланице ће одредити један орган, јавно или приватно тело да организује, прати и контролише поступак лицитације из параграфа 1 до 4. Тај орган не може да се бави производњом, преносом, дистрибуцијом и испоруком електричне енергије, а може да буде национално регулаторно тело из члана 22(1). Уколико је оператор преносног система потпуно независан од осталих активности које се не односе на преносни систем у власничком смислу, оператор преносног система може бити надлежан за организовање, праћење и контролу поступка лицитације. Ово тело ће предузети све потребне мере да информације садржане у понудама остану поверљиве.

ПОГЛАВЉЕ IV РАД ПРЕНОСНОГ СИСТЕМА

Члан 8

Одређивање оперативних преносних система

Земље чланице ће одредити или ће захтевати од предузећа која поседују преносне системе да одреде једног или више оператора преносног система. Земље чланице ће

саме утврдити рок за то узимајући у обзир ефикасност и економски биланс. Земље чланице ће операторима преносног система омогућити да поступају у складу с члановима 9 до 12.

Члан 9

Дужност и оперативни преносни системи

Сваки оператор преносног система биће надлежан да:

а) обезбеди дугорочну способност система да испуни разумне захтеве за пренос електричне енергије;

б) допринесе сигурности снабдевања одговарајућим преносним капацитетима и поузданошћу система;

ц) да управља токовима енергије у систему, уважавајући размене с другим повезаним системима. Ради тога ће оператор преносног система обезбедити сигуран, поуздан и ефикасан рад електроенергетског система. Он је такође обавезан да пружи све помоћне услуге уколико их не пружа други преносни систем с којим је повезан;

д) да оператору другог система с којим је повезан обезбеди довољно информација за сигуран и ефикасан рад, координисан развој и могућност заједничког рада узимајући повезаних система;

е) да неће правити никакову дискриминацију између корисника система или група корисника система, нарочито не у корист предузећа с којима је повезан.

ф) да корисницима система пружа информације за ефикасан приступ систему.

Члан 10

Раздвајање оперативних преносних система

1. Када је оператор преносног система део вертикално интегрисаног предузећа, он ће бити независан, барем у смислу своје законске форме, организације и доношења одлука од осталих активности које се не односе на пренос. Овим правилима се не намеће обавеза раздвајања власништва над средствима преносног система од вертикално интегрисаног предузећа.

2. Да би оператор преносног система био независан према параграфу 1, мора се поштовати следећи минимум критеријума:

(а) особе надлежне за управљање оператором преносног система не могу учествовати у структурама интегрисаног електропривредног предузећа које, директно или индиректно, контролише свакодневни рад производње, дистрибуције и испоруке електричне енергије;

(б) морају се узети у обзир професионални интереси особа надлежних за управљање оператором преносног система на начин који им обезбеђује да су у стању да делују независно;

(ц) оператор преносног система ће имати извршно право одлу-

чивања, независно од интегрисаног електропривредног предузећа, везано за доношење одлука о средствима за рад потребним за управљање, одржавање или развој мреже. Ово неће спречити да координација, која обезбеђује економска права и права на надзор управљања матичног предузећа у погледу прихода од средстава, регулисана индиректно у складу с чланом 23(2), у подружници буду заштићена. Овим ће матичном предузећу нарочито бити омогућено да одобрава годишњи финансијски план или неки други еквивалентни инструмент оператора преносног система и да утврди глобалну границу за максимални износ дуга своје подружнице. Тиме матично предузеће неће бити овлашћено да се меша у текуће дневне послове нити у индивидуалне одлуке о изградњи или развоју преносних далековода који не излазе ван оквира усвојеног финансијског плана или неког другог еквивалентног инструмента;

(д) оператор преносног система мора утврдити програм мера за недискриминативно понашање и мора пратити да ли се тај програм поштује. Да би се постигао овај циљ, програм мора дефинисати посебне обавезе запослених. Особа или тело надлежно за праћење поштовања програма ће састављати годишњи извештај, који ће описати предузете мере, и достављаће га националном регулаторном телу из члана 23(1). Извештај ће такође бити објављен.

Члан 11

Дисциплина и балансирање

1. Не угрожавајући испоруке електричне енергије на основу уговорних обавеза, укључујући и оне које проистичу из поступка лиценцирања, оператор преносног система ће, тамо где ту функцију обавља, бити надлежан за диспечирање производних постројења у својој области, и одређивање употребу интерконектора с другим системима.

2. Диспечирање производних постројења и употреба интерконектора биће утврђени на основу критеријума које могу одобрити земље чланице. Критеријуми морају бити објективни, објављени и примењени на недискриминативан начин, који омогућава ваљано функционисање унутрашњег тржишта електричне енергије. Они ће узети у обзир редослед економичности електричне енергије из расположивих производних постројења или трансфера преко интерконектора и техничка ограничења система.

3. Земље чланице од оператора система могу захтевати да, приликом диспечирања производних постројења, да предност онима која користе обновљиве изворе енергије или отпад или постројењима за комбиновану производњу електричне енергије и топлоте.

4. Због сигурности испоруке, земље чланице могу наредити да се приоритет да диспечирању производних постројења која користе домаће примарне изворе енергије, под условом да у било којој календарској години они не буду већи од 15 одсто од укупне примарне енер-

гије неопходне за производњу електричне енергије која се потроши у датој земљи чланици.

5. Земље чланице од оператора преносног система могу захтевати да поштује минимум стандарда за одржавање и развој преносног система, укључујући интерконективне капацитете.

6. Оператори преносног система набављаће енергију коју користе за покривање губитака енергије и резервне капацитете у свом систему транспарентно, недискриминативно и тржишно, тамо где врше ту функцију.

7. Правила која оператори преносног система усвоје за балансирање електроенергетског система биће објективна, транспарентна и недискриминативна, укључујући и правила за наплату енергетског дебаланса од корисника њиховог система. Услови, правила и тарифе за пружање тих услуга од стране оператора преносног система биће недискриминативно утврђени методама сагласним члану 23(2), одражаваће трошкове, и биће објављени.

Члан 12

Поверљивост ојерајора преносног система

Без повреде члана 18 или било које друге законске обавезе да открије информације, оператор преносног система мора чувати поверљивост комерцијално осетљивих информација које је добио током обављања свог посла. Откривање информација о својим властитим активностима, које могу бити комерцијално атрактивне, се мора учинити на недискриминативан начин.

ПОГЛАВЉЕ V

РАД ДИСТРИБУТИВНОГ СИСТЕМА

Члан 13

Одређивање ојерајора дисдистрибутивног система

Земље чланице ће одредити или ће од предузећа која поседују или су одговорна за дисдистрибутивне системе захтевати да одреде једног или више оператора дисдистрибутивног система. Земље чланице ће саме утврдити рок за то узмајући у обзир ефикасност и економски биланс. Земље чланице обезбедиће операторима дисдистрибутивног система да поступају у складу с члановима 14 до 16.

Члан 14

Дужности ојерајора дисдистрибутивног система

1. Оператор дисдистрибутивног система одржаваће сигуран, поуздан и ефикасан систем дисдистрибуције електричне енергије у својој области уважавајући човекову средину.

2. Ни у ком случају не сме правити дискриминацију између корисника система или група кори-

сника система, нарочито не у корист предузећа с којима је повезан.

3. Оператор дисдистрибутивног система ће пружати корисницима система све информације како би ефикасно приступили систему.

4. Земље чланице од оператора дисдистрибутивног система могу захтевати да, приликом диспечирања производних постројења, да предност онима која користе обновљиве изворе енергије или отпад или постројењима за комбиновану производњу електричне енергије и топлоте.

5. Оператори дисдистрибутивног система набављаће енергију коју користе за покривање губитака енергије и резервне капацитете у свом систему транспарентно, недискриминативно и тржишно, тамо где врше ту функцију. Овај захтев неће ометати коришћење електричне енергије набављене у оквиру уговора закључених пре 1. јануара 2002.

6. Уколико су оператори дисдистрибутивног система надлежни за балансирање дисдистрибутивног система, правила која у ту сврху усвоје биће објективна, транспарентна и недискриминативна и укључиваће правила за наплату енергетског дебаланса од корисника њиховог система. Услови, правила и тарифе за пружање тих услуга од стране оператора дисдистрибутивног система биће утврђени према члану 23(2) на недискриминативан начин који одражава трошкове и такође ће бити објављени.

7. У планирању развоја дисдистрибутивне мреже, оператор дисдистрибутивног система даће предност мерама енергетске ефикасности/управљања потрошњом и/или дисдистрибуираној производњи над усавршавањем или заменом електроенергетских капацитета.

Члан 15

Раздвајање ојерајора дисдистрибутивног система

1. Када је оператор дисдистрибутивног система део вертикално интегрисаног предузећа, он ће бити независан, барем у смислу своје законске форме, организације и доношења одлука, од осталих активности које се не односе на дисдистрибуцију. Овим правилима се не намеће обавеза раздвајања власништва над средствима оператора дисдистрибутивног система од вертикално интегрисаног предузећа.

2. Осим захтева из параграфа 1, који се односе на случајеве када је оператор дисдистрибутивног система део вертикално интегрисаног предузећа, он ће бити независан у смислу организације и доношења одлука и од осталих активности које се не односе на дисдистрибуцију. Да би се ово постигло мора се поштовати следећи минимум критеријума:

(а) особе надлежне за управљање оператором дисдистрибутивног система не могу учествовати у структурама интегрисаног електропривредног предузећа које, директно или индиректно, контролише свакодневни рад производње, преноса и испоруке електричне енергије;

(б) морају се узети у обзир професионални интереси особа надлежних за управљање оператором дисдистрибутивног система на начин који обезбеђује да су у стању да делују независно;

(ц) оператор дисдистрибутивног система имаће извршено право одлучивања, независно од интегрисаног електропривредног предузећа, везано за доношење одлука о средствима потребним за рад, одржавање или развој мреже. Ово неће спречити да координација, која омогућује економска права и права на надзор управљања матичног предузећа у погледу прихода од средстава, регулисана индиректно према члану 23(2), у подружници буде заштићена. Овако ће матичном предузећу нарочито бити омогућено да одобрава годишњи финансијски план или неки други еквивалентни инструмент, оператора дисдистрибутивног система те да утврди глобалну границу за максимални износ дуга своје подружнице. Тиме матично предузеће неће бити овлашћено да се меша у текуће дневне послове нити у индивидуалне одлуке о изградњи или развоју дисдистрибутивних далековода који не излазе ван оквира усвојеног финансијског плана или неког другог еквивалентног инструмента;

(д) оператор дисдистрибутивног система мора утврдити надлежни програм за недискриминативно понашање и мора пратити да ли се тај програм поштује. Да би се постигао овај циљ, овај програм мора утврдити посебне обавезе запослених. Особа или тело надлежно за праћење поштовања програма ће састављати годишњи извештај, који ће описати предузете мере, и достављаће га националном регулаторном телу из члана 22(1). Извештај ће такође бити објављен.

Земље чланице могу одлучити да не примене параграфе 1 и 2 на интегрисана електропривредна предузећа која опслужују мање од 100.000 потрошача или мале изоловане системе.

Члан 16

Поверљивост ојерајора дисдистрибутивног система

Без повреде члана 18 или било које друге законске обавезе да открије информације, оператор дисдистрибутивног система мора чувати поверљивост комерцијално осетљивих информација које је добио током обављања свог посла, те спречити откривање информација о својим властитим активностима које могу постати комерцијално атрактивне ако се објаве на дискриминативан начин.

Члан 17

Комбиновани ојерајор

Правила из чланова 10(1) и 15(1) не спречавају рад комбинованог оператора преносног и дисдистрибутивног система, који је потпуно независан у смислу свог законског облика, организације и доношења одлука од других активности које не стоје у вези с радом преносног или дисдистрибутивног система и који испуњава захтеве из тачака од

(а) до (д). Овим правилима се не намеће обавеза раздвајања власништва над средствима комбинованог система од вертикално интегрисаног предузећа.

(а) особе надлежне за управљање оператором комбинованог система не могу учествовати у структурама интегрисаног електропривредног предузећа које, директно или индиректно, контролише свакодневни рад производње или испоруке електричне енергије;

(б) морају се узети у обзир професионални интереси особа надлежних за управљање оператором комбинованог система на начин који обезбеђује да су у стању да делују независно;

(ц) оператор комбинованог система имаће извршно право да одлучује о средствима потребним за рад, одржавање или развој мреже независно од интегрисаног електропривредног предузећа. Ово неће спречити да координација, која омогућује да економска права и права на надзор управљања матичног предузећа у погледу прихода од средстава, регулисана индиректно према члану 23(2), у подружници буде заштићена. Овим ће матичном предузећу нарочито бити омогућено да одобрава годишњи финансијски план или неки други еквивалентни инструмент, оператора комбинованог система те да утврди глобалну границу за максимални износ дуга своје подружнице. Тиме матично предузеће неће бити овлашћено да се меша у текуће дневне послове нити у индивидуалне одлуке о изградњи или развоју преносних и дистрибутивних далековада који не излазе ван оквира усвојеног финансијског плана или неког другог еквивалентног инструмента;

(д) оператор комбинованог система мора утврдити програм о мерама за недискриминативно понашање и мора пратити да ли се тај програм поштује. Да би се постигао овај циљ, овај програм мора утврдити посебне обавезе запослених. Особа или тело надлежно за праћење поштовања програма састављаће годишњи извештај који ће описати предузете мере, и достављаће га регулаторном телу из члана 22(1). Извештај ће такође бити објављен.

ПОГЛАВЉЕ VI РАЗДВАЈАЊЕ И ТРАНСПАРЕНТНОСТ РАЧУНА

Члан 18

Право на увид у рачуне

1. Земље чланице или неко друго надлежно тело које оне одреде, укључујући регулаторна тела из члана 23, имаће уколико је то потребно за њихов рад, право увида у рачуне електропривредних предузећа, како је предвидјено чланом 19.

2. Земље чланице и неко друго наименовано надлежно тело, укључујући регулаторна тела из члана 23, чуваће поверљивост комерцијално осетљивих информа-

ција. Земље чланице могу одобрити откривање таквих информација у случају да је то надлежном телу неопходно ради извршења његових функција.

Члан 19

Раздвајање рачуна

1. Земље чланице ће предузети неопходне мере да се рачуни електроенергетских предузећа воде у складу с параграфима 2 и 3.

2. Електропривредна предузећа, без обзира на систем власништва или законски облик, састављаће, достављати ревизорима и објављивати своје годишње обрачуне у складу с правилима националног закона о годишњим обрачунима предузећа с ограниченом одговорношћу, усвојеног у складу с четвртим Директивом Савета 78/660/ЕК од 25. јула 1978, на основу члана 44(2)(г)* Уговора о годишњим обрачунима одређених врста предузећа¹.

У главној канцеларији предузећа која немају законску обавезу да објављују своје годишње обрачуне постојаће један примерак годишњег обрачуна, који ће стајати на располагању јавности.

3. Електропривредна предузећа ће, у својим интерним обрачунима, водити засебне рачуне за сваку од својих активности преноса и дистрибуције на начин на који би се то од њих захтевало кад би ове активности обављала засебна предузећа. Ово је потребно да би се избегла дискриминација, унакрсно субвенционисање и нарушавање конкуренције. Такође ће водити рачуне, који могу бити консолидовани, и за друге електроенергетске активности које нису повезане с преносом или дистрибуцијом. До 1. јула 2007. предузећа ће водити засебне рачуне за активности испоруке за снабдевање квалификованих купаца и активности испоруке за снабдевање неквалификованих купаца. Приход од власништва над преносним/дистрибутивним системом биће спецификован у рачунима. Тамо где је то могуће, водиће се консолидовани рачуни за друге ванелектропривредне активности. Њихови интерни рачуни обухватиће књиговодствени биланс и биланс успеха за сваку активност.

4. Ревизија из параграфа 2 нарочито ће обухватити проверу поштовања обавезе да се избегне дискриминација и унакрсно субвенционисање наведено у параграфу 3.

* *Наслов Директиве 83/349/ЕЕС промењен је иако да се прилагоди новом нумерисању чланова Уговора о оснивању Европске комисије у складу с чланом 12 Амстердамског уговора; првобитна референца била је члан 54(3)(џ).*

¹ *Сл. Лист ЈЛ 222 од 14. 8.1978. год., стпр. II. Директива послидњи њиј изменена Директивом 2001/65/ЕС Европског парламента и Савета (Сл. Лист ЈЛ 283 од 27. 10. 2001. год., стпр. 28).*

ПОГЛАВЉЕ VII ОРГАНИЗАЦИЈА ПРИСТУПА СИСТЕМУ

Члан 20

Пристап у т реће стране

1. Земље чланице ће трећој страни омогућити да приступи системима преноса и дистрибуције на основу објављених тарифа, које ће важити за све квалификоване купце и бити примењене на објективан начин и без дискриминације корисника система. Земље чланице ће омогућити да ове тарифе, или методе за њихово израчунавање, буду одобрене пре њиховог ступања на снагу сагласно члану 23. Те тарифе и методе - тамо где су само методе одобрене - треба објавити пре него што ступе на снагу.

2. Оператор преносног или дистрибутивног система може одбити пристап ако му недостају неопходни капацитети. Такво одбијање мора ваљано образложити, нарочито у погледу члана 3. Земље чланице ће обезбедити, тамо где је то могуће и у случају одбијања приступа, да оператор преносног или дистрибутивног система пружи информације о мерама којима ће се мрежа појачати. Може се од стране која захтева такву информацију тражити да плати разумну надокнаду за трошкове пружања такве информације.

Члан 21

Отварање тржишта и реципроцитет

1. Земље чланице ће обезбедити да се у категорију квалификованих купаца сврстају:

а) до 1. јула 2004. квалификовани купци како је утврђено у члану од 19(1) до (3) Директиве 96/92/ЕК. Земље чланице ће до 31. јануара сваке године објављивати критеријуме за дефинисање тих квалификованих потрошача;

б) најкасније од 1. јула 2004. сви купци који не укључују домаћинства;

ц) најкасније од 1. јула 2007. сви купци.

2. Да би се избегла неуравнотеженост при отварању тржишта електричне енергије:

а) уговори за снабдевање електричном енергијом с квалификованим купцем у систему неке друге земље чланице неће бити забрањени ако се тај купац сматра квалификованим у оба ова система;

б) у случајевима када трансакције описане у параграфу (а) буду одбијене због тога што је дотични купац квалификован само у једном од два система, Комисија може да обавезе, узимајући у обзир стање на тржишту и заједнички интерес, страну која одбија да на захтев земље чланице у којој је лоциран квалификовани купац реализује предметну испоруку електричне енергије.

Члан 22

Директни далеководи

1. Земље чланице ће предузети неопходне мере да омогуће:

а) да сва предузећа за производњу и испоруку електричне енергије основана на својој територији снабдевају сопствене пословне просторије, подружнице и квалификоване купце преко директних далековада;

б) да предузећа за производњу и испоруку електричне енергије директним далеководом снабдевају сваког квалификованог купца на својој територији.

2. Земље чланице ће утврдити критеријуме према којима ће додељивати дозволе за изградњу директних далековада на својој територији. Ови критеријуми морају да буду објективни и недискриминативни.

3. Могућност снабдевања електричном енергијом преко директног далековада, како је наведено у параграфу 1, неће утицати на могућност уговарања електричне енергије сходно члану 20.

4. Земље чланице могу издати дозволу за изградњу директног далековада било на основу одбијања приступа систему, сходно члану 20, било на основу отварања поступка решавања спора, сагласно члану 23.

5. Земље чланице могу одбити да издају дозволу за изградњу директног далековада ако би издавање такве дозволе било супротно одредбама члана 3. Такво одбијање мора бити поткрепљено ваљаним разлозима.

Члан 23

Регулаторна тела

1. Земље чланице ће одредити једно или више меродавних тела да обављају функцију регулаторних тела. Та тела ће бити потпуно независна од интереса електроенергетске индустрије. Она ће, примењујући овај члан, у најмању руку бити надлежна да осигурају недискриминативну и ефикасну конкуренцију те ефикасно функционисање тржишта. То ће постићи ако надгледају нарочито:

а) правила за управљање и додељивање интерконективних капацитета, у спрези с регулаторним телом или телима оних земаља чланица с којима формира интерконекцију;

б) све механизме за решавање загушења капацитета у националном електроенергетском систему;

ц) време које је преносним и дистрибутивним предузећима потребно да успоставе везе и обаве поправке;

д) објављивање одговарајућих информација од стране оператора преносног и дистрибутивног система о интерконекторима, коришћењу мреже и додељивању капацитета заинтересованим страна-

ма, узимајући у обзир потребу да се појединачне информације претварају као комерцијално поверљиве;

(е) ефикасно раздвајање рачуна, као што је наведено у члану 19, да би се створило унакрсно субвенционисање између активности производње, преноса, дистрибуције и снабдевања;

(ф) услове и тарифе повезивања нових произвођача електричне енергије да би се гарантовала њихова објективности транспарентности и недискриминативности нарочито узимајући у обзир трошкове и погодности различитих технологија за обновљиве изворе енергије, дистрибуирану производњу и комбиновану производњу постојеће и електричне енергије.

(г) до које мере оперативни преносног и дистрибутивног система испуњавају своје обавезе сходно члану 9 и 14;

(х) ниво транспарентности и конкурентности.

Тела постављена према овом члану објављиваће годишњи извештај о свом раду из параграфа од (а) до (х).

2. Пре него што ступе на снагу, регулаторна тела ће у најмању руку бити надлежна за утврђивање или одобравање метода за израчунавање или утврђивање услова за:

(а) повезивање и приступање националним мрежама, укључујући тарифе преноса и дистрибуције. Ове тарифе или методе омогућиће да се у мрежу инвестира иако да инвестиције обезбеђују одрживост мрежа;

(б) пружање баланских услуга.

3. Без обзира на параграф 2, земље чланице могу предвидети да регулаторна тела надлежно тела земље чланице ради формалног одобрења понесу тарифе или бар методе из овог параграфа, као и измене параграфа 4. Надлежно тело ће у том случају имати право да одобри или одбије предлог одлука које доставе регулаторна тела. Ове тарифе или методе или њихове измене биће објављене заједно с одлуком о формалном одобрењу. Свако формално одбијање предлога одлуке иакође ће бити објављено заједно с објашњењем.

4. Регулаторна тела моћи ће од оператора преносног или дистрибутивног система, ако је то потребно, да захтевају измене услова и тарифа, правила, механизма и метода поменутих у параграфима 1, 2 и 3 како би они били пропорционални и примењени на недискриминативан начин.

5. Свака страна која жели да понесе пружбу против оператора преносног или дистрибутивног система у вези с питањима поменутих у параграфима 1, 2 и 4 може то учинити код регулаторног тела које, као орган решавања спорова, доноси одлуку у року од два месеца од дана добијања пружбе. Овај период може се продужити за још два месеца њом којом регулаторно тело може тражити додатне информације. Овај рок може се додатно продужити уз сагласности подносиоца пружбе. Одлука ће бити

обавезујућа све док и ако се жалбом не оповргне.

Уколико се пружба односи на тарифе повезивања на веће нове производне капацитете, регулаторно тело може продужити период од два месеца.

6. Свака оштећена страна која има право на жалбу у вези с одлуком о примењеним методама сходно параграфима 2, 3 или 4 или тамо где регулаторно тело има обавезу да се консултира о предлозима методима може најкасније у року од два месеца или у крајем року, ако иако одреде земље чланице, након објављивања одлуке и предлога одлуке поднети пружбу на ревизију. Та пружба неће одложити примену одлуке.

7. Земље чланице предузеће мере да регулаторна тела буду способна да обављају дужности описане у параграфима од 1 до 5 ефикасно и експедитивно.

8. Земље чланице ће створити ефикасне механизме за регулисање, контролу и транспарентности како би се избегло похлепно понашање и све злоупотребе доминантне не позиције, нарочито оне које би шиле на штету кувата. Ови механизми ће у обзир узети одредбе Уговора, а нарочито његов члан 82.

До 2010. године, у складу са законом конкурентности, надлежна тела земаља чланица достављаће Комисији до 31. јула сваке године извештај о доминантним позицијама на тржишту, похлепно и неконкурентно понашању. Осим тога, овај извештај ће обухватити преглед модела промена власништва и све практичне мере предузете на националном нивоу да би се обезбедила довољна разноврсности актера на тржишту или практичне мере за побољшање повезивања и конкурентности. Од 2010. године надаље надлежна тела достављаће и такве извештаје сваке две године.

9. Земље чланице ће предузимати одговарајуће мере, укључујући администрацијивне посрејке или кривично гоњење у складу с својим националним законом, против физичких и правних лица која су прекршила правила поверљивости из ове Директиве.

10. У случају међудржавних спорова, надлежно регулаторно тело ће бити оно регулаторно тело у чијој је надлежности оперативни системи који одбија коришћење система или приступају систему.

11. Обраћање регулаторном телу из параграфа 5 и 6 не подразумева ускраћивање права на жалбу, које обезбеђују национални закон и закон Заједнице.

12. Национална регулаторна тела развијаће унуирање тржиште и равнотежност иако што ће транспарентно сарађивати међусобно и с Комисијом.

ПОГЛАВЉЕ VIII ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 24

Мере заштит е

У случају да на тржишту електричне енергије настане изненадна

криза и да физичка сигурности или безбедности лица, уређаја или инфраструктуре или инсталација буду доведени у питање, земља чланица може привремено предузети мере заштите.

Те мере смеју да изазову најмањи могући поремећај на унуирање тржишта и њихов обим не сме бити већи од стварног неопходног за исправљање изненадних оштећења до којих је дошло.

Подођене земље чланице ће без одлагања о таквим мерама обавештавати остале земље чланице и Комисију, која може дојичној земљи чланицу наложити да измени или укине такве мере уколико угрожавају конкурентности утичу на трговину иако да се сујоритивљају ошћим инћерсима.

Члан 25

Праћење увоза електричне енергије

Земље чланице ће свака три месеца обавештавати Комисију о увозу електричне енергије из трећих земаља, у смислу њихова снага, њом претходна три месеца.

Члан 26

Одст упања

1. Земље чланице које могу да покажу да након ступања на снагу ове Директиве њихови мали изоловани системи имају суштинске проблеме могу да поднесу захтев за изузеће од релевантних одредаби из поглавља IV, V, VI и VII, као и поглавља III, у случају микро изолованих система. Ово се односи на рехабилитацију, развијање и проширење постојећих капацитета, које им може одобрити Комисија. Комисија ће обавештавати земље чланице о њим захтевима пре одлуке и водите рачуна о поверљивости. Ова одлука ће бити објављена у Службеном листу Европске Уније. Овај члан важи иакође и за Луксембург.

2. Земља чланица која након ступања Директиве на снагу због техничких разлога има озбиљних потешкоћа да отвори своје тржиште за ограничене зрује појрошача који нису домаћинства сходно члану 21(1)(б), може тражити изузеће од ове одредбе, што Комисија може одобрити за период не већи од 18 месеци након дања утврђеног у члану 30(1). У сваком случају, иако изузеће завршиће се на дан утврђен у члану 21(1)(ц).

Члан 27

Процедура провере

У случају да у извештају из члана 28(3) Комисија закључи да неке обавезе намећуће овом Директивом неким предузећима (укључујући захтев везане за законско раздвајање оператора дистрибутивног система) нису сразмерне задајом циљу, дојичне земље чланице могу поднети захтев Комисији за изузеће од наведеног захтева.

Земља чланица ће без одлагања поднети захтев Комисији, заједно са свим релевантним информацијама и потребним да се докаже одржи-

вост закључка из извештаја о обезбеђењу ефикасног приступа мрежи.

У року од три месеца од дана пријема захтева, Комисија ће усвојити мишљење о захтеву дојичне земље чланице, и где је то могуће, поднети захтев Европском парламенту и Савету за измену релевантних одредаби Директиве. Комисија може предложити, у оквиру предлога за измену Директиве, да се заинтересоване земље чланице изузму од појединих захтева, под условом да те земље чланице предузму еквивалентне мере.

Члан 28

Извештавање

1. Комисија ће тражити и проверавати примену ове Директиве и достављати Европском парламенту и Савету извештај о ошћим најретку пре истека прве године од дана ступања Директиве на снагу, и након тога једном годишње. Извештај ће садржавати најмање:

(а) стечена искуства, учињен напредак и преостале претреке у стварању пошћуно оперативног унуирање тржишта електричне енергије, укључујући и аспекти доминације на тржишту, концентрације на тржишту, похлепно или неконкурентно понашање.

(б) до које мере су захтеви за раздвајање и тарификацију из ове Директиве били усвојени у обезбеђивању коректног и недискриминативног приступа електричној енергији Заједнице и еквивалентних нивоа конкуренције, као и економске, еколошке и друштвене последице отварања тржишта електричне енергије за куице;

(ц) проверу питања везаних за ниво капацитета система и сигурност снабдевања електричне енергије у Заједници и, нарочито, постојећи и планирани биланс понуде и потражње, узимајући у обзир физичке могућности за размене између области;

(д) посебна питања биће посећена мерама које се у земаљама чланицама предузимају у покривању вршинских потреба и немогућности испоруке једног или више испоручилаца;

(е) спровођење изузећа како је утврђено чланом 15(2), с могућношћу промене граничних критерија;

(ф) ошћу оцену пошћуних резултата у погледу билатералних односа с трећим земаљама које производе и извозе или транзитирају електричну енергију, укључујући резултате у интеграцији тржишта, друштвене и еколошке последице трговине електричном енергијом и приступају мрежама трећих земаља;

(г) потребу за евиденталним усклађивањима која се не тичу одредаба ове Директиве.

(х) начин на који су земље чланице удовољиле захтеву категоризације енергије из члана 3(6) и начин на који су Преторук Комисије које се на то односе биле узете у обзир.

Где је то могуће, овај извештај обухватиће и препоруке, нарочито у погледу обима и модалитета категоризације укључујући, на пример, начин на који је упућено на постојеће изворе података и садржај тих извора, а нарочито начину на који би информације о еколошком утицају емисије CO₂ и радиоактивног отпада добијеног током производње електричне енергије из различитих извора могле бити стављене на располагање на транспарентан, приступачан и лако упоредив начин у целој Европској Унији и о начину на који се мере предузете у земљама чланицама за контролу тачности информација које испоручиоци стављају на располагање могу усмеравати, као и мере за елиминацију негативних ефеката доминације на тржишту и концентрације на тржишту.

2. Сваке две године, извештај описан у параграфу 1 ће такође обухватити и анализу различитих мера које су предузеле земље чланице да би испуниле обавезу јавног снабдевања, заједно с провером ефикасности тих мера и, нарочито, њиховог утицаја на конкуренцију на тржишту електричне енергије. Где је то могуће, тај извештај може укључити препоруке о мерама које треба предузети на националном нивоу да би стандард јавног снабдевања био виши, или мере које ће спречити неправилности на тржишту.

3. Комисија ће најкасније до 1. јануара 2006. године доставити Европском парламенту и Савету

детаљан извештај о општем напретку у формирању унутрашњег тржишта електричне енергије. Тај извештај ће нарочито узети у обзир:

- критеријум недискриминативног приступа мрежи;
- важећу регулативу;
- развој интерконективне инфраструктуре и стање сигурности испоруке у Заједници;
- до које мере мала предузећа и домаћинства уживају погодности отвореног тржишта, колики је стандард опште и јавне услуге;
- до које мере су тржишта у пракси отворена за ефикасну конкуренцију, укључујући аспекте доминације и концентрације на тржишту те похлепно и неконкурентно понашање;
- до које мере потрошачи стварно мењају испоручиоце и преговарају о ценама;
- развој цена, укључујући цене испоруке, у вези са степеном отворености тржишта;
- искуства стечена у примени Директиве у смислу стварне независности оператора система у вертикално интегрисаним предузећима и да ли су, осим функционалне независности и раздвајања рачуна, биле развијане и друге мере које имају ефекат једнак законском раздвајању.

Тамо где је то могуће, Комисија ће достављати предлоге Европском парламенту и Савету нарочито да би гарантовала висок стандард јавног снабдевања.

Тамо где је то могуће, Комисија ће достављати предлоге Европском парламенту и Савету нарочито да би гарантовала потпуну и извршну независност оператора дистрибутивних система пре 1. јула 2007. Када то буде потребно, њихови предлози ће у складу са законом конкуренције такође обухватити мере које се односе на доминацију и концентрацију на тржишту и похлепно и неконкурентно понашање.

Члан 29

Прест анак важења

Директива 09/547/ЕЕК престаће да важи од 1. јула 2004.

Директива 96/92/ЕК престаће да важи од 1. јула 2004, без повреде обавезе земаља чланица које се односе на рокове за прилагођавање и примену наведене Директиве. Напомене везане за укинућу Директиву биће протумачене као да се односе на ову Директиву и читаће се у складу с упоредним садржајем из анекса Б

Члан 30

Примена

1. Земље чланице усвојиће законе, регулативу и административне одредбе и ускладиће их с овом Директивом најкасније до 1. јула 2004. О томе ће у најкраћем року обавестити Комисију.

2. Земље чланице могу одложити примену члана 15(1) до 1. јула 2007, без повреде захтева из члана 15(2).

3. Када земље чланице усвоје наведене мере, оне ће упућивати на ову Директиву или ће бити споменуте приликом њиховог званичног објављивања. Методе прављења тих референци утврђиваће земље чланице.

Члан 31

Ст упање на снагу

Ова Директива ступа на снагу двадесетог дана након дана њеног објављивања у Службеном листу Европске Уније.

Члан 32

Адресат и

Ова Директива упућује се земљама чланицама.

Сачињено у Бриселу 26. јуна 2003.

За Европски парламент
Председник
P. Koks

За Савет
Председник
A. Tsochatzopoulou

АНЕКС А

Мере заштите потрошача

Без повреде правила Комисије о заштити потрошача, а посебно Директиве 97/77/ЕК Европског парламента и Савета и Директиве Савета 93/13/ЕК2, мере из члана 3 треба да омогуће да купци:

- (а) имају право да склопе уговор са својим испоручиоцем електричне енергије, који обухвата:
- идентитет и адресу испоручиоца;
  - пружене услуге, понуђени ниво квалитета услуге, као и време почетног прикључења;
  - ако је предвиђено, врсту понуђене услуге одржавања;
  - начин на који се могу добити ажуриране информације о свим примењивим тарифама и цени одржавања;
  - трајање уговора, услове обнављања и окончања услуге и уговора, евентуално, право да се уговор не продужи;
  - компензацију и рефундицију у случају неиспуњења уговореног нивоа квалитета услуге; и
  - метод за покретање процедуре решавања спорова у складу с тачком (ф).

Услови ће бити равноправни и познати унапред. У сваком случају, ова информација се мора дати пре закључивања или потписивања уговора. У случајевима када су уговори закључени преко посредника, ова информација ће такође бити дата пре закључења уговора.

(б) буду ваљано обавештени о свакој намери да се уговорни услови мењају и да буду обавештени о свом праву да након истека уговора не морају да га продуже. И споручиоци ће директно обавестити своје клијенте о сваком поскупљењу у разумном року, и то не касније од једног нормалног наплатног периода након што је поскупљење наступило. Земље чланице ће купцима омогућити да могу да се повуку из уговора ако не прихвате нове услове о којима их је обавестио њихов испоручилац;

(ц) добију транспарентне информације о примењивим ценама и тарифама и стандардним условима везано за поштовање приступа и коришћење услуге електричне енергије;

(д) имају у понуди широк избор начина плаћања. Свака разлика у условима између различитих начина плаћања одразиће се на трошкове испоручиоца. Општи услови ће бити равноправни и транспарентни. Они ће бити написани јасним и разумљивим језиком. Купци ће бити заштићени од некоректних метода продаје, чији је циљ обмана купаца;

- 1 Сл. лист *Л* 144 од 4.6.1997. год., ст р. 19.
2 Сл. лист *Л* 95 од 21.4.1993. год., ст р. 29.

(е) да купци не плаћају промену испоручиоца;

(ф) да купци користе погодности транспарентних, једноставних и јеститих процедура за обраду њихових жалби. Такве процедуре ће омогућити да спорови буду разрешавани на равноправан и брз начин, уз надокнаду и/или компензацију када су оне предвиђене. Они ће бити усклађени, где је то могуће, с принципима утврђеним у Препоруци Комисије 98/257/ЕК3.

(г) да купци када имају приступ општој услузи у оквиру одредби које су усвојиле земље чланице сходно члану 3(3), буду обавештени о својим правима која се тичу те услуге.

- 1 Сл. лист *Л* 115 од 17. 4. 1998. год., ст р. 31.

АНЕКС Б

Упоредни садржај

Директива	Ова директива
96/92/ЕК	
Члан 1	Члан 1 - Обим
Члан 2	Члан 2 - Дефиниције
Члан 3 и 10(1)	Члан 3 - ОПС и Заштита потрошача
-	Члан 4 - Праћење сигурности испоруке
Члан 7(2)	Члан 5 - Техничка правила
Члан 4 и 5	Члан 6 - Процедура издавања дозвола за нове капацитете
Члан 4 и 6	Члан 7 - Процедура лицитације за нове капацитете
Члан 7(1)	Члан 8 - Одређивање оператора преносног система
Члан 7(3)-(5)	Члан 9 - Дужности ОПС-а
Члан 7(6)	Члан 10 - Раздвајање ОПС-а
Члан 8	Члан 11 - Диспечирање и билансирање
Члан 9	Члан 12 - Поверљивост ОПС-а
Члан 10 (2) и (3)	Члан 13 - Одређивање оператора дистрибутивног система
Члан 11	Члан 14 - Дужности ОДС-а
-	Члан 15 - Раздвајање ОДС-а
Члан 12	Члан 16 - Поверљивост ОДС-а
-	Члан 17 - Комбиновани оператор
Члан 13	Члан 18 - Право на увид у рачуне
Члан 14	Члан 19 - Раздвајање рачуна
Члан 15-18	Члан 20 - Приступ треће стране
Члан 19	Члан 21 - Отварање тржишта и реципроцитет
Члан 21	Члан 22 - Директор далеководи
Члан 20(3)-(4) и 22	Члан 23 - Регулаторна тела
Члан 23	Члан 24 - Мере сигурности
-	Члан 25 - Праћење увоза електричне енергије
Члан 24	Члан 26 - Одступања
-	Члан 27 - Процедура провере
Члан 25 и 26	Члан 28 - I звештавање
-	Члан 29 - Престанак важења
Члан 27	Члан 30 - Спровођење
Члан 28	Члан 31 - Ступање на снагу
Члан 29	Члан 32 - Адресати
	Анекс А - Мере за заштиту потрошача